

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
फैसला

070-WH-0019

मुद्दा :- वन्दीप्रत्यक्षीकरण ।

धादिङ्ग जिल्ला भारलाङ गा.वि.स. वडा नं. २ घर भै हाल कारागार कार्यालय निवेदक
जगन्नाथदेवल थुनामा रहेका व्यापे भन्ने अर्जुन कुमार तामाङ्ग-----१

विरुद्ध

काठमाण्डौ जिल्ला अदालत तहसील शाखा बबरमहल, काठमाण्डौ-----१
श्री कारागार कार्यालय जगन्नाथदेवल त्रिपुरेश्वर काठमाण्डौ-----१
श्री जिल्ला प्रशासन कार्यालय बबरमहल काठमाण्डौ-----१ विपक्षी
नेपाल सरकार गृह मन्त्रालय सिंहदरवार काठमाण्डौ-----१

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२ तथा धारा १०७ (२) बमोजिम
दायर हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त विवरण यस प्रकार छ :-

निवेदक मिति २०६३।३।९ बाट लगातार थुनामा रहेको छु । म उपर वादी नेपाल
सरकारका तर्फबाट दायर भएका पाँच थान मुद्दाहरुमा सुनिलकुमार क्षेत्रीको जाहेरीले वादी
नेपाल सरकार भएको स.फौ.नं. २२८९ को मोटरसाइकल चोरी मुद्दामा अभियोग दावीबाट
सफाई पाएको, सुनिल महर्जनको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार भएको स.फौ. नं. २२५०
को मोटरसाइकल चोरी मुद्दामा १ महिना कैद र ९०,०००/- जरिवाना हुने ठहरी फैसला

भएको, गोपालचन्द्र सुवेदीको जोहरीले वादी नेपाल सरकार भएको स.फौ.नं. १२८७ को चोरी मुद्दामा १ महिना कैद र ८५०० जरिवाना भएको, दिपेन्द्र थपलियाको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार भएको स.फौ. नं. १८४३ को रहजनी चोरी मुद्दामा सफाई पाएको र जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाण्डौंको मिसिल नं. १०९० को केही सार्वजनिक अपराध मुद्दा १ समेतका मुद्दामा जम्मा भएको कैद ४५ दिन भन्दा बढी नहुने र मुलुकी ऐन दण्ड सजायका ४१ नं. ले ठूलो कैद कायम गरी सबै मुद्दाको जारीवाना वापतमा समेत एकमुष्ट कैदी पूर्जा दिनुपर्नेमा सो नदिएबाट फैसला र प्रचलित कानूनले तोकेभन्दा बढी अवधि थुनामा बस्नु परेको हुदा अन्य वैकल्पिक उपचार समेत नभएकोले प्रस्तुत निवेदन साथ उपस्थित भएको छु । मिति २०६६।३।९ बाट लगातार थुनामा रहिरहेको अवस्थामा पाँच थान मुद्दामा थुनामा बसेको भएता पनि मुलुकी ऐन दण्ड सजायका ४१ नं. बमोजिम ठूलो हदको कैद कायम गरी जरिवाना वापत दण्ड सजायका ३८ नं. ले ४ वर्ष भन्दा बढी कैद हुन नसक्नेमा मिति २०६६।३।९ बाट हालसम्म थुनामै रही रहेको हुँदा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी गैरकानूनी थुनाबाट मुक्त गराई पाऊँ भन्ने समेत निवेदन दावी ।

यसमा के कसो भएको हो, निवेदकको मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश किन जारी कुन नपर्ने हो, जारी हुनु नपर्ने भए यो आदेश प्राप्त भएका मितिले वाटाका म्याद बाहेक ७ दिन भित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी यो निवेदन र आदेशको एक प्रति नक्कल साथै राखी विपक्षीहरुका नाउँमा सूचना पठाई लिखित जवाफ पेश भएपछि वा अवधि व्यतित भएपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतका मिति २०७०।६।१७ को आदेश ।

निवेदकलाई मिति २०६६।१२।४ मा निर्णय नं. १०८० बाट रु. ७५००।- जरिवाना भएको र सो नबुझाएमा २०६६।१२।१५ गते बाट थुनामुक्त गरी दिनु भनी जगन्नाथदेवमा लेखी पठाई सकिएको भन्ने व्यहोरा रिट निवेदनको व्यहोराबाट नै पुष्टि भई रहको अवस्थामा यस कार्यालयले निवेदकलाई गैह कानूनी थुनामा नराखेको हुँदा निवेदन खारेज गरिपाउँ भनी जिल्ला प्रशासन कार्यालय समेतका तर्फबाट प्रमुख जिल्ला अधिकारी बसन्तराज गौतमको तर्फबाट परेको लिखित जवाफ ।

नेपाल सरकार गृह मन्त्रालयको के कुन काम कारवाहीबाट विपक्षी रिट निवेदकको के कुन संवैधानिक तथा कानूनी हक अधिकारमा आघात परेको भन्ने स्पष्ट जिकीर र तथ्ययुक्त प्रमाण पेश गर्न सकेको देखिदैन । अख्तियार प्राप्त निकायबाट भए गरेका कानूनबमोजिमका काम कार्यवहिका सम्बन्धमा मन्त्रालयलाई विपक्षी बनाई रिट निवेदन दिन मिल्ने नहुँदा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको नेपाल सरकार गृह मन्त्रालयको लिखित जवाफ ।

यी प्रतिवादी च्यापे भन्ने अर्जुनकुमार तामाङ्ग प्रतिवादी रहेका मोटरसाइकल चोरी लगायतका ५ थान मुद्दाहरु रहेका र सो मध्ये स.फौ.नं. २२९० को मोटरसाइकल चोरी मुद्दामा मिति २०६६।२।१३ देखि प्रहरी हिरासतमा रही २०६७।२।२६ मा भएको फैसला बमोजिम कारागार कार्यालयमा कैदमा रहेका छन् । निजलाई लागेको कैद र जरीवाना वापत समेत दण्ड सजायका ३८, ४०, ५३ नं. समेतका आधारमा ४ वर्ष कैद हुनेमा मिति २०७१।२।२६ मा छुटी जाने देखिएकोले निजको थुना गैहकानूनी नरहेको हुँदा निवेदन खारेज गरि पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको काठमाण्डौं जिल्ला अदालतको लिखित जवाफ ।

यसमा यी निवेदक उपरका मुद्दाहरुमा कुन मितिबाट लगातार थुनामा रहेको हो लगत हेरी काठमाण्डौं जिल्ला अदालत तहसिल शाखाबाट जवाफ मगाई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको यस अदालतको आदेश ।

नियमबमोजिम दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा निवेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता मोहन बहादुर बन्जारा क्षेत्रीले निवेदक मिति २०६६।२।२६ बाट लगातार थुनामा बसिरहेको छ । निजलाई विभिन्न मुद्दाहरुबाट लागेको कैद र जरीवाना वापतमा समेत दण्ड सजायका ३८ नं. ले ४ वर्ष भन्दा बढी अवधि थुनामा राख्न मिल्दैन । सो अनुसार निजलाई लागेको कैद र जरिवाना वापतमा भएको कैद समेत गणना गर्दा २०७०।४।२३ मा थुनामुक्त हुनपर्नेमा हालसम्म थुनामै बसेको हुँदा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको रिट जारी हुनुपर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

यसमा निवेदक च्यापे भन्ने अर्जुन कुमार तामाङ्गले आफूलाई फैसलाले लागेको कैद र जरिवाना वापत हुन सक्ने दण्ड सजायको ४१ नं. ले हुन सक्ने अधिकतम कैद ४ वर्ष समेत व्यतित भै सकेको हुँदा थुनामुक्त गरी पाउन प्रस्तुत रिट निवेदन पर्न आएको

देखियो । उक्त दण्ड सजायको ४१ नं. को व्यवस्था हेर्दा एकै मानिसलाई एकै वा धेरै मुद्दाको कलममा कैद ठेगुन परेमा जुन कलममा कैदको सबभन्दा ठूलो हद छ, सो ननाघ्ने गरी एकै वा धेरै मुद्दामा एकै वा धेरै कलममा कैद ठेगुन पर्छ । त्यसरी कैद ठेकीएकोमा कैद मुक्तान हुन नपाउँदै अर्को कमलमा कैद ठेगुन पर्ने भयो र अघि ठेकीएको जम्मा कैद भन्दा पछि ठेगुन पर्ने कमलको हद बढी छ भने अघि कैद ठेक्दा थुनामा परेको मिति देखि पछि ठेकीएको कलमको हद ननाघ्ने गरी कैद ठेगुन पर्छ । अघि ठेकीएको कैद भन्दा पछि ठेक्ने कलमको हद घटी रहेछ भने थप कैद ठेगुन पर्दैन भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्था प्रस्तुत मुद्दामा आकर्षित हुन नसक्ने भन्ने कुनै जिकीर रहेको पनि देखिदैन । यस्तो अवस्थामा यी प्रतिवादी अर्जुन कुमार तामाङ्गलाई सुनिल महर्जनको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार भएको मोटरसाइकल चोरी मुद्दामा मिति २०६६।२।१३ गते पक्राउ परी सो मितिबाट लगातार कैदमा रहेको भन्ने तथ्य २०७०।७।२४ को पत्रबाट समेत खुली आएको देखिन्छ । उपरोक्त मुद्दा काठमाण्डौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७।२।२६ मा फैसला हुँदा निजलाई १ महिना कैद र रु.९०,०००/- जरिवाना हुने ठहरी फैसला भएपछि निजलाई लागेको कैद अवधी भुक्तान भै बढी कैदमा बसेको अवधीको हकमा दिन १ को रु. २५ दरले कट्टा गरी बाँकी जरीवाना वापत निज हाल सम्म कैदमा नै रहेको देखियो ।

उक्त मुद्दाको अतिरिक्त यी प्रतिवादी उपर मोटर साइकल चोरी रहजनी चोरी, चोरी लगायतका मुद्दा परेको भएता पनि रहजनी चोरी मुद्दामा अभियोग दावीबाट सफाई पाएको तथा मोटरसाइकल चोरी मुद्दामा मिति २०६७।९।१८ का फैसलाले १ महिना कैद तथा रु. ८५०० जरिवाना हुने ठहरी फैसला भएको भएता पनि दण्ड सजायका ४१ नं. ले निजलाई पछिल्लो मुद्दाले गर्ने गरेको थप कैद हुन सक्ने अवस्था देखिदैन ।

यसरी निवेदक व्यापे भन्ने अर्जुन कुमार तामाङ्ग मिति २०६६।२।१३ गते देखि हालसम्म लगातार थुनामा रहेको अवस्थामा निजलाई दण्ड सजायको ४१ नं. बमोजिम जुन कमलमा कैदको सबभन्दा ठूलो हद छ, सो हद ननाघ्ने गरी कैद ठेगुन पर्छ भन्ने कानूनी व्यवस्था बमोजिम निजलाई लागेको कैद भुक्तान भई सकेको एवं दण्ड सजायका ३८ नं. बमोजिम जरीवानाको हकमा समेत कैद ठेक्दा ४ वर्षभन्दा बढी कैद ठेगुन हुँदैन

भन्ने कानूनी व्यवस्था रहे भएबाट यी निवेदक च्यापे भन्ने अर्जुन कुमार तामाङ्ग मिति २०६६।२।१३ गते देखि हालसम्म लगातार कैदमा रहेको मिसिल संलग्न काठमाण्डौ जिल्ला अदालतको प्रमाणमा आएको कैदी पूर्जि र संलग्न मिसिलहरुबाट समेत पुष्टि भै रहेको देखिँदा निजलाई लागेको कैद वर्ष ४ (चार) भुक्तान भै सकेको देखिँदा द.स. को ४१ नं. ले लाग्ने कैद भन्दा बढी कैद गरेको देखिएको हुँदा निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिदिएको छ । निवेदकलाई आजै थुनामुक्त गरीदिनु भनी सम्बन्धित कारागार कार्यालयलाई पत्र लेखि दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

शाखा अधिकृत :-तीर्थराज भट्टराई

कम्प्यूटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति सम्बत् २०७० साल कार्तिक २७ गते रोज ४ शुभम्-----।